

Folklorşünaslıq

**Aşıq poeziyasında klassik şeir janrları
(Aşıq Ələsgərin yaradıcılığı əsasında)**

Xanım Mirzəyeva

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Folklor İnstitutu. Azərbaycan.
E-mail: xanim102@mail.ru

Annotasiya. Azərbaycan aşıq şeiri tarixən klassik ədəbiyyatla əlaqədə olmuş və bu bağlılığın nəticəsi kimi mövzu, məzmun, forma və janr baxımından zənginləşmişdir. Aşıq şeirində klassik ədəbiyyatdan keçmiş bir sıra janrlar vardır ki, onlardan geniş şəkildə istifadə edilir. Azərbaycan aşıq şeirinin ən görkəmli nümayəndəsi sayılan Aşıq Ələsgərin (1821-1926) yaradıcılığında da belə klassik şeir janrlarına yetərincə müraciət olunmuşdur. Bu baxımdan aşığın ədəbi irsində müxəmməs, qəzəl və mərsiyə kimi janrlar daha çox diqqəti cəlb edir. Məruzədə Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında istifadə edilən klassik şeir janrlarının xüsusiyyətləri aşıq şeirinin özünəxas ritm və ahəngə, vəznə, şeir vahidinə məxsus olması ilə əlaqələndirilir. Aşıq Ələsgərin klassik şeir janrlarında yazdığı şeirlər mövzu, məzmun, forma, vəzn və üslub xüsusiyyətləri baxımından təhlilə cəlb edilir.

Açar sözlər: janr, qəzəl, müxəmməs, mərsiyə, vəzn, əruz

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 05.05.2022; qəbul edilib – 23.05.2022

**Classical poem genres in the ashug poetry
(On the basis of Ashig Alasgar's creativity)**

Khanim Mirzayeva

Doctor of Philosophy in Philology
Institute of Foklore of ANAS. Azerbaijan.
E-mail: xanim102@mail.ru

Abstract. The Azerbaijani ashug poetry has been historically related to classical literature and as a result of this connection has been enriched from the view of theme, content, form and genre. Ashug poetry has some genres that are widely used. It has been referred to as such classical poetry genres in the creative work of Ashig Alasgar's (1821-1926), the most prominent representative of Azerbaijan ashug poetry. In the paper, the features of the classical poetry genres used in the creative work of Ashig Alasgar are connected with the fact that the ashug poetry has a unique rhythm and harmony, unit of poetry. Poems by Ashig Alasgar in the genres of classical poetry are analyzed in terms of theme, content, form, rhythm, and stylistic features.

Keywords: genre, ghazal, mukhammas, elegy, rhythm, aruz

Article history: received – 05.05.2022; accepted – 23.05.2022

Giriş / Introduction

Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatının bir qolunu təşkil edən aşıq yaradıcılığı özünün zəngin forma və məzmun xüsusiyyətləri ilə seçilir. Aşıq yaradıcılığının inkişafı lirik və epik sahələri əhatə etsə də, tarixən lirik növ aşıq yaradıcılığında aparıcı olmuşdur. Hətta epik nümunələrin özündə də epik təhkiyə ilə lirik təqdimat vəhdət təşkil etmişdir. Bu baxımdan aşıq yaradıcılığının irihəcmli janrı olan dastanlar özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə seçilir.

Azərbaycan aşıq şeiri yarandığı gündən etibarən uzun bir tarixi təkamül prosesi keçmiş, mövzu, məzmun, forma və janr baxımından zənginləşərək formalaşmışdır. Aşıq şeiri yazılı ədəbiyyatla daim qarşılıqlı əlaqədə olmuş, biri-digərinin inkişafına istiqamət vermişdir. Bu baxımdan onların qarşılıqlı inkişafında müxtəlif istiqamətlər müşahidə edilir. Aşıq şeiri hətta XVII-XVIII əsrlərdə yazılı ədəbiyyatı, bir növ, öz təsirinə salaraq inkişaf etdirmişdir. Eləcə də Azərbaycan divan ədəbiyyatı aşıq şeirinin forma, janr və poetik ifadə imkanları baxımından zənginləşməsində xüsusi rol oynamışdır.

Əsas hissə / Main Part

Azərbaycan aşıq şeirinin həm məzmun, həm də forma baxımından inkişafında və zənginləşməsində müstəsna xidmətlərə malik olan Aşıq Ələsgər (1821-1926) bu poeziyanın dodaqdəyməz tənisi, cığalı tənisi, müstəzad tənisi, yaxud ayaqlı tənisi kimi çətin növlərini yaratdığı kimi, klassik şeir janrlarında da bir-birindən gözəl sənət örnəklərinin müəllifi kimi tanınır. Bu baxımdan aşığın müraciət etdiyi müxəmməs, qəzəl və mərsiyə kimi janrlar diqqəti cəlb edir.

Azərbaycan divan ədəbiyyatına məxsus olan və işləklik baxımından geniş yayılmış janrlardan biri müxəmməsdir. Onun məhz Şərq ədəbiyyatına məxsus divan şeir janrı olması şübhəsizdir. Bunu həm janrın adı, həm də formal göstəriciləri (hər bəndin 5 misradan ibarət olması, qafiyə quruluşu, əruz vəznində yazılması) bir daha təsdiqləyir. Aşıq şeirinə məxsus müxəmməslərdə də, demək olar ki, qeyd edilən forma xüsusiyyətləri gözlənilir: qafiyə quruluşu *aaaaa*, *bbbba*, *cccca*, ... şəklində olur, sonuncu bənddəki misraların birində aşığın adı verilir. Divan poeziyasındakı müxəmməslərdən fərqli olaraq, aşıq şeirində müxəmməslər 10 misralıq bəndlər şəklində verilir. Bunun səbəbi isə müxəmməslərdə hər misranın, adətən, 15-16 hecadan ibarət olması və onların ifası zamanı misranın bütövlükdə, birməfəsə oxumağın çətinliyidir. Onun üçün aşıqlar müxəmməslərin misralarını melodiyanın ritminə görə iki hissəyə bölməklə ifa etməli olurlar. Məlumdur ki, aşıq sənətində “Müxəmməs”, “Baş müxəmməs”, “Orta müxəmməs”, “Atlı müxəmməs”, “Şirvan müxəmməsi” kimi havalar var. Odur ki, tədqiqatçıların da qeyd etdiyi kimi, “Klassik ədəbiyyatın müxəmməs formasından fərqli olaraq, aşıq sənətində bu forma saz havasının ruhuna köklənmiş olur” [6, s.170].

Müxəmməs janrının aşıq şeirində özünəməxsus inkişaf istiqaməti vardır. Belə ki, divan ədəbiyyatından fərqli olaraq, aşıq şeirində müxəmməsin bir sıra yeni növləri yaradılmışdır, məsələn: cığalı müxəmməs, qoşayarpaq müxəmməs, ayaqlı müxəmməs və s. Eləcə də, öncə qeyd edildiyi kimi, aşıqların yaratdığı müxəmməslərdə hər bənd ifanın tələbi ilə formal olaraq 10 misradan ibarətdir. Bu zaman bəndlər *abcbçbdbeb* şəklində qafiyələnir: yəni birinci misralar sərbəst, ikinci misralar isə həm qafiyə olur. Aşıq şeirində müxəmməslər, adətən, rədifli olduğundan, birinci bənddən fərqli olaraq, sonrakı bəndlərin axırıncı misrasında rədif kimi işlənən söz təkrarlanır. Aşıq Ələsgərin əldə olan əsərləri içərisində 20 müxəmməs vardır ki, onların hamısında rədifdən istifadə edilmişdir. Eləcə də, aşığın müxəmməsləri məzmunca müxtəlif olsa da, hamısı klassik formadadır, yəni onun yaradıcılığında müxəmməsin aşıq şeirində yaranmış yeni növlərinə təsadüf edilmir.

Aşıq şeirində, o cümlədən Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında yer alan müxəmməslərin vəzni üzərində də dayanmaq lazımdır. Belə ki, tədqiqatçıların bir qismi aşıq şeirindəki müxəmməslərin heca vəznində [3, s.292; 4, s.364; 7, s.253;], digər bir qismi isə əruz vəznində olduğunu qeyd edirlər [6, s.167]. Professor Məhərrəm Qasımlı, haqlı olaraq, yazır: “Aşıq ədəbiyyatının poetik mətnlərində türk dilinin akustik və melodik tələbinə uyğun olaraq heca vəzni aparıcı mövqeyə

malikdir. Divan ədəbiyyatından gələn divani və müxəmməs kimi şeir şəkilləri isə əruz vəznindədir. Əslində, buradakı əruz vəzni də bir xeyli dərəcədə heca təmayüllüdür. Buna görə də divan şairlərinin qələmə aldıkları müxəmməs və divanilərlə aşıqların – saz şairlərinin düzüb qoşduqları eyni şeir biçimləri arasında xeyli fərqin olduğunu asanlıqla müəyyənləşdirmək mümkündür. Saz havasının melodik biçimlərindən gələn ritmik dinamika aşiq divani və müxəmməslərində ərəb-fars tərkiblərinin fəal müdaxilə etməsi imkanının qarşısını alır” [5, s.473].

Aşiq Ələsgərin müxəmməs janrında yazdığı örnəklər də ilk baxışda heca vəznli şeir təəssüratı yaratsa da, əslində, onlarda daha çox “heca təmayüllü” (M.Qasımlı) əruz özünü büruzə verir. Mərhum folklorşünas Mürsəl Həkimov müxəmməslərdə misraların bütöv şəkildə 16, bölünmüş şəkildə isə 8+8 hecadan ibarət olduğunu qeyd edir [4, s.364-365]. Müəllif hətta folklorşünas Sədnik Paşayevin “İlk aşiq müxəmməsi yaradıcıları onun misralarını bölərkən hər beytdə misranın biri 7, o biri 8 hecalı və yaxud, əksinə, biri 8, o biri 7 hecalı olmuş” [8, s.41-42] fikrinə irad tutur və bunu aşiq şeiri toplayıcıları və nəşirlərinin qüsuru kimi dəyərləndirir [4, s.365-366]. Halbuki Aşiq Ələsgərin müxəmməsləri ilə tanışlıq Sədnik Paşayevin qeyd etdiyi fikri təsdiqləmiş olur. Belə ki, aşığın 20 müxəmməsinin bir çoxunda 7+8 heca forması müşahidə edilir. Məsələn, Aşiq Ələsgərin “Bu gün” rədifli müxəmməsinin birinci bəndinə nəzər salaq:

Aləmin padişahı, (7)
Sən yetiş imdada bu gün; (8)
Naqafil qarşımıza (7)
Çıxdı mələkzadə bu gün; (8)
Göz gördü gül camalın, (7)
Könül içdi bada bu gün; (8)
Can cəsəddən ayrılır, (7)
Gedir bu sevdada bu gün. (8)

Göründüyü kimi, müxəmməsin təqdim olunan ilk bəndi bütünlüklə 7+8 heca formasındadır. Bu isə onu göstərir ki, aşiq şeirində olan müxəmməslərdə iki misra birlikdə 15 hecadan da ibarət ola bilər. Belə bir faktın özü bir daha göstərir ki, aşiq şeirindəki müxəmməslərin bəndlərində misra sayı formal olaraq 10-dur. Əslində isə, hər bənddəki iki misra birlikdə müxəmməsin bir misrasını təşkil edir ki, bu da aşiq müxəmməslərində hər bəndin beş misradan ibarət olduğunu təsdiqləyir. Çünki elə bir şeir forması yoxdur ki, ondakı misraların biri 7, digəri isə 8 hecadan ibarət olsun. Aşiq Ələsgərin yuxarıda birinci bəndi təqdim olunan “Bu gün” rədifli müxəmməsi əruzun rəməl bəhrinin 9 növünə, *fA 'ilAtün fə 'ilAtün fə 'ilAtün fə 'ilün* ölçüsünə uyğun gəlir.

Aşiq Ələsgərin el gözəlinin tərifinə həsr olunmuş məşhur “Mələk” rədifli müxəmməsinin ilk bəndinə diqqət edək:

Mən səni bənzətmişəm (7)
Huriyə, qılmana, Mələk! (8)
Baxışın canlar alır, (7)
Qəmzən çəkir qana, Mələk! (8)
Qaşın qüdrətdən çəkilib, (8)
Oxşayır kamana, Mələk! (8)
Xalının bir dənəsin (7)
Vermərəm cahana, Mələk! (8)
Üzün görüb ayrı düşən (8)
Qalar yana-yana, Mələk! (8) [1, s.146-147]

Təqdim edilən bu nümunədə isə toplanma və nəşr zamanı yol verilən xətlər özünü göstərir ki, bu da vəzni pozmuş olur. Üçüncü (əslində ikinci) misranın ilk sözünün “*Baxışın*” kimi verilməsi vəzn baxımından qüsurlu yaradır. Belə ki, həmin söz misranın ilk təfiləsinin *fə 'ilAtün*, yəni iki qısa, iki

uzun heca şəklində olmasını tələb edir. Amma Aşıq Ələsgərin əsərlərinin bəzi nəşrlərində “*Baxışın*” sözü “*Gözlərin*” şəklindədir ki, bu da birinci misranın ilk təfİLəsinə (*fA 'ilAtün*, yəni uzun, qısa, uzun, uzun heca) tam uyğun gəlir və vəzn pozuntusunu aradan qaldırır. Eləcə də “*Xalının bir dənəsin*” misrasındakı “*dənəsin*” sözü “*danəsin*” şəklində olarsa, vəzn pozuntusu aradan qalxar. Qənaətimizə görə, bu da toplama zamanı yol verilən xəta kimi dəyərləndirilməlidir. Aşıq Ələsgərin bu müxəmməsi rəməl bəhrinin ikinci növündə, *fA 'ilAtün fA 'ilAtün fA 'ilAtün fA 'ilün* ölçüsündədir. Aşığın müxəmməslərinin çoxunun məhz rəməl bəhrində olması həmin bəhrin intonasiya baxımından heca vəzn ilə yaxınlıq təşkil etməsi ilə bağlıdır.

Aşıq Ələsgərin müxəmməsləri mövzu baxımından rəngarəngdir. Onların bir qismi el gözəllərinin tərifinə, ikinci qismi vətənin təbii mənzərələrinin təsvirinə, üçüncüsü əxlaqi-tərbiyəvi fikirlərin təbliğinə, dördüncüsü dövrün, zamanənin ictimai eyiblərinin tənqidinə, beşincisi mərdliyin, igidliyin tərənnümünə həsr edilmişdir. Aşığın “*Kimi*” və “*Deyin*” rədifli müxəmməslərində el qəhrəmanı Dəli Alının mərdliyi, igidliyini vəsf olunur:

*Dəli Alı sədd açıb
Şah Abbas dövrünü kimi;
Yanında yoldaşları var,
Azərbaycan xanı kimi;
Zeynalabın bəy bəzənib
Misirin sultanı kimi.
Hər yana kağız dağıldı
Süleyman fərmanı kimi;
Yetmiş iki millət gəldi,
Ərəsət divanı kimi [1, s.142].*

Aşıq Ələsgərin müraciət etdiyi klassik şeir janrlarından biri də qəzəldir. Məlumdur ki, qəzəl divan ədəbiyyatının əsas janrlarındandır. Qədim bir tarixə malik bu janrın əsas mövzusu məhəbbət olsa da, digər mövzulara həsr edilmiş qəzəllər də vardır. Qəzəl janrında yazılan əsərlərin musiqi ilə bağlılığı çoxdur. Çünki tarixən muğam dəsgahları qəzəl üstündə ifa olunmuşdur. Qəzəl həcminə görə, adətən, 5, 7, 9, 11 və daha çox beytdən ibarət olur. Birinci – mətələ beyti təşkil edən misralar bir-biri ilə həmqafiyə (*aa*), sonrakı beytlərdə isə birinci misra sərbəst, ikinci misra isə mətələ beyti ilə həmqafiyə olur: *ba, ca, ...*. Sonuncu – məqtə beytdə isə, adətən, müəllif öz təxəllüsünü verir.

Klassik ədəbiyyatdan fərqli olaraq, həm aşıq şeirində, həm də Ələsgərin yaradıcılığında qəzəl janrı müxəmməs janrı ilə müqayisədə o qədər də işlək deyil. Fikrimizcə, bunun əsas səbəbi qəzəlin şeir vahidinin beyt olması ilə bağlıdır. Məlumdur ki, həm şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrində, həm də aşıq şeirində türk folklor ənənəsinə uyğun olaraq dördlük şeir şəkli həmişə üstünlük təşkil etmişdir. Dördlük şeir şəkli eyni zamanda həmin nümunələri xalq dilinə məxsus ritm və ahəng baxımından da tamamlayır, vahid bir bütövlük yaradır. Odur ki, həm müxəmməsin şeir vahidinin bənd olması, həm də aşıq sənətində müxəmməslə bağlı havaların mövcudluğu aşıqlar üçün bu janra aid nümunələri musiqi üstündə ifa etmək elə də çətinlik yaratmamışdır. Qəzəl janrında isə şeir vahidi beyt olduğu üçün onların saz havası üstündə oxunması müəyyən dərəcədə çətinliyə səbəb olmuş, bu forma ritm və intonasiya baxımından aşıqlar üçün əlverişsiz sayılmışdır. Fikrimizcə, məhz buna görədir ki, müxəmməslə müqayisədə aşıq yaradıcılığında qəzəl janrına nisbətən az müraciət edilmişdir.

Qəzəl janrının aşıq şeirində geniş yayılmamasının başqa bir səbəbi isə onun əruz vəznində olması ilə bağlıdır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, bu, qəzəlin şeir vahidinin beyt olması ilə müqayisədə özünü ikinci dərəcəli cəhət kimi göstərir. Çünki aşıq şeirində divani və müxəmməslər də əruz vəznindədir. Lakin onlar qəzəllə müqayisədə daha işləkdir. Ayrı-ayrı aşıqların yaradıcılığında qəzəl janrında olan örnəklər 1-10 arasındadır. Aşıq Ələsgərin qəzəl janrında 2 şeiri vardır. Həm aşıq şeirində, həm də Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında olan qəzəl nümunələrinə

əsasən, deyə bilərik ki, aşıq şeirinə aid qəzəllərdə istifadə edilən bəhrlərin növləri dördbövlümlü təfilələr şəklindədir. “Aşıq sənətinin yığma sənət təbiəti, musiqi-şeyr-plastikanın üzvi birliyi vəzn dəyişkənliyinin mənşəyini təyin etməyə imkan verdiyindən” [2, s.122] aşıq şeirinə məxsus dördbövlümlü misralar (qəliblər) oxunuş zamanı ikibövlümlü qəliblər şəklində ifa olunur ki, nəticədə həmin nümunələrin hər beyti dörd misralıq şeyr şəklinə çevrilir. Bu isə onları ritm və ahəng baxımdan aşıq şeyri nümunələrinə yaxınlaşdırır. Aşıq Ələsgərin də hər iki qəzəli əruz vəzninin həzəc bəhrində, dördbövlümlü təfilələr şəklində yazılmışdır.

Məlum olduğu kimi, qəzəl janrında əsas mövzu məhəbbət olduğundan, aşıq yaradıcılığına aid qəzəllərdə də aşıqanə qəzəllər üstünlük təşkil edir. Ancaq Aşıq Ələsgərin qəzəllərində nəsihətəməz fikirlərə üstünlük verilmişdir. Bir çox hallarda həmin qəzəllər məzmununa görə aşıq yaradıcılığındakı ustadnamələri xatırladır. Onlarda da öyüd, ibrət, hikmət və nəsihət əsas məzmun xüsusiyyəti kimi özünü göstərir. Dünya malına hərisliyin və var-dövlət toplamağın faydasızlığını, qonşu haqqının gözlənilməsini xatırladan aşıq insan həyatının sonunun ölüm olduğunu, onun bu dünyadan yalnız “beş arşın ağ” apara biləcəyini yada salaraq deyir:

*Ölümü sal yadına, qul olma dünya malına,
Yaradan öldürəcək, qoymayacaq bir bəşəri.*

*İbtida, soruşarlar səndən qonşunun sualın,
Eşitmişəm alimdən, var hədisi-mötəbəri.*

*Yığasan bu dünyanın malını, anbar edəsən,
Beş arşın ağdı payın, yoxdu sana heç səməri [1, s.190].*

Aşıq Ələsgərin “İstər” rədifli qəzəlindən verilmiş aşağıdakı nümunə də nəsihətəməz məzmunludur, aşıq sanki burada insanları qruplara bölərək onları səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə təqdim edir:

*Bilin, bu dəhri-dünyada hərə bir növ calal istər,
Kimi talibdi üqbaya, kimi dünyada mal istər.*

*Kimi sidq ilə könüldən tutub haqqın damənindən,
Kimi məddahi-mövladı, kimi göyçək camal istər [1, s.189].*

Aşığa görə, Allah hərəyə bir cür ruzi vermişdir. Bunu dərk edən kimsə haram mala meyil etməz, halal ruzi istəyər:

*Ona dağdan verir ruzi, buna ol qəri-dəryadan,
Bu mətləbi qanan kimsə haram gəzməz, halal istər.*

*Bu mətləbi qanan çoxdur, mütəlləq etiqad etməz,
Bu əmrə etiqad etmək dərin mərfət, kamal istər [1, s.189].*

Amma nəzərə almaq lazımdır ki, Aşıq Ələsgərin əldə olan hər iki qəzəli ustadnamə səciyyəvi olsa da, onlarda məhəbbətlə bağlı məqamlar da vardır.

Aşıq Ələsgərin ədəbi irsində klassik ədəbiyyatda işlək olan mərsiyə janrında bir örnək vardır. Ümumiyyətlə, mərsiyə aşıq ədəbiyyatında işlək janr olmasa da, aşığın bu mərsiyəsi kamil sənət örnəyi kimi diqqəti cəlb edir. Həmin mərsiyə klassik ədəbiyyatda işlək olan mərsiyələrin forma və məzmun xüsusiyyətlərini özündə birləşdirir. Aşıq Ələsgərin “Bu gündə” rədifli mərsiyəsi hər bəndi dörd misradan ibarət olan səkkiz bəndlik bir şeyirdir. Mərsiyə

*Qan ağla, gözüm, şahı-şəhidana bu gündə,
Oğlunu verib ümmətə qurbana bu gündə [1, s.191].*

– beyti ilə başlayır və bu beyt hər bənddən sonra nəqərat kimi eynilə təkrarlanır və həmin beytlə də bitir. Bütün bəndlərin ilk üç misrası bir-biri ilə həmqafiyədir, sonuncu misrası isə nəqərat beytindəki “bu gündə” rədifi ilə tamamlanır:

*İndiki deyil, qalu bəladandı bu peyman,
İncitmə, olum haşimi xallarına qurban!
İlqar eləyib haqq ilə ol şahı-şəhidan,
Əsgəri verib oxlara nişana bu gündə [1, s.191].*

Aşıq Ələsgərin bu mərsiyəsi Məhəmməd peyğəmbərin nəvəsi İmam Hüseynin şəhadətinə və onun ailə üzvlərinin başına gətirilən müsibətə həsr edilmişdir. Aşıq həmin müsibəti yanıqlı bir dildə, poetik şəkildə ifadə etməyə nail olmuşdur:

*Xeyməyə yanar eyvanı, otağı olanlar,
Əsirə yanar əsiri, dustağı olanlar.
Ey sinəsində qardaş, oğul dağı olanlar,
Gərək gələsiz şur ilə əfqana bu gündə [1, s.191].*

Əsər əruzun həzəc bəhrinin səkkizinci növündə, *məf’Ulü məfA’İlü məfA’İlü fə’Ulün* ölçüsündə yazılmışdır ki, bu da onun ahənginə xüsusi bir intonasiya və yanğı qatmışdır.

Nəticə / Conclusion

Beləliklə, tədqiqatlar göstərir ki, Aşıq Ələsgər klassik ədəbiyyatdan gələn müxəmməs, qəzəl və mərsiyə kimi janrlara müraciət edərək aşıq şeirində bu janrların klassik nümunələrini yaratmışdır. Aşığın müxəmməs və qəzəlləri ilə tanışlıq bir daha təsdiqləyir ki, həmin janrlar aşıq şeirində bir sira yeni forma və məzmun keyfiyyətləri qazanmışdır. Həmçinin Aşıq Ələsgərin qəzəllərində hikmətamiz məzmunun üstünlük təşkil etməsi onlarda aşıq şeirində yer alan ustadnamələrin təsiri ilə formalaşan məzmun keyfiyyəti kimi özünü göstərir.

Nəticə olaraq qeyd edə bilərik ki, Aşıq Ələsgərin klassik ədəbiyyata məxsus janrlardan istifadə dərəcəsinin öyrənilməsi həm həmin janrların aşıq şeirində tutduğu yeri, keçdiyi inkişaf yolunu, özünəməxsusluğunu, qazandığı yeni keyfiyyətləri üzə çıxarmaq, həm də aşıq şeiri janrlarının tarixi poetikasını öyrənmək baxımdan əhəmiyyətlidir.

Ədəbiyyat / References

1. Aşıq Ələsgər. Əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2004.
2. Eldarova Ə.M. Azərbaycan aşıq sənəti. Bakı: Elm, 1986.
3. Əfəndiyev P. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı. Bakı: Elm və təhsil, 2012.
4. Həkimov M. Azərbaycan aşıq şeir şəkilləri və qaynaqları. Bakı: Maarif, 1999.
5. Qasımlı M. Folklor və ədəbiyyat araşdırmaları. Bakı: Elm və təhsil, 2017.
6. Qasımlı M., Allahmanlı M. Aşıq şeirinin poetik biçimləri və çeşidləri. Bakı: Elm və təhsil, 2018.
7. Nəbiyev A. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. 2 hissədə, II hissə. Bakı: Elm, 2006.
8. Paşayev S. Ağdabanlı Qurban və müasirləri. Namizədlik dissertasiyası. Bakı, 1969.

Жанры классического стиха в ашугской поэзии (В творчестве Ашуга Алескера)

Ханум Мирзоева

Доктор философии по филологии

Институт Фольклора НАНА. Азербайджан

E-mail: xanim102@mail.ru

Резюме. Азербайджанская ашугская поэзия исторически связана с классической литературой и в результате этой связи обогатилась с точки зрения темы, содержания, формы и жанра. Поэзия ашугов имеет несколько широко используемых жанров. Такими жанрами классической поэзии богато творчество наиболее яркого представителя азербайджанской поэзии Ашуга Алескера (1821-1926). В статье особенности жанров классической поэзии, использованные в творчестве Ашуга Алескера, связаны с тем, что ашугская поэзия обладает своеобразным ритмом и гармонией, поэтической ецелостностью. Стихи Ашуга Алескера в жанрах классической поэзии анализируются по теме, содержанию, форме, ритму и стилистическим особенностям.

Ключевые слова: жанр, газель, мухаммас, элегия, ритм, аруз